וכולהו כתיבי באדרעיה. לאחורי בית הכנסת. כל הכתובים הללו כתובים בזרוע בית אחד שלאחרן של יד ויש מי שגורס בית אחד כלומר שהיו כולם בבית אחד ולא היו מפוזרים במקומות (לך לך:) וכל הפרשיות כתובות בו: **משאיל בו.** מה טיבו של פלוני למה לו בת: **ירא אם** (ב) **ה'.** שהיה רגיל בבית תלוי: **אשר הלך השכיח ואין נוגה לו.** אשר עמה הלך למקום חשך (ו) אשר ימנע עצמו מלהשכיח לפתחי: **ואין עוגה.** שיעור שיוכלו לעשות דבר קדושה: **תלוי לאחרים.** שקצע מקום לתפלתו: **בעזרו.** כדרך שהיה עוזר לאחרים: **אל יפסיע פסיעה גסה.** לפי שמרחב בעצמו שעכוב בית הכנסת דומה עליו כמשוי: **נרדפה.** לשון מרוצה משמע שהרוצף רץ: **לפרקא.** לשמוע הדרשה: **מחליין רבנן שבצפרא.** דלמר מר (שבת ד' קיג:) אסור לפסוע פסיעה גסה בשבת שבמערבי (ג) שם תשיב משבת רגלך: **תגרת דפרקא.** עיקר קבול שכר הכריות הרבים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרוצה שהרי רוצים למיהם מציעים להעמיד גרסת ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר למוד: **תגרת דלקה.** שבת שלפני הרגל שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל: **תגרת דמעמיקא סכנתא.** שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר: **תגרת דמעניתא לזקפא.** שמותנין לקהל לערב לפרנסת הענייה (ד) שהתענו היום: **דלויי.** להריס קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים:

ולכולהו כתיבי באדרעיה: אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק כל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה משאיל בו שנאמר [1]מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו (ה) אם לדבר מצוה הלך נוגה לו ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו יבטח בשם ה' מאי טעמא משום דהוה ליה לבטוח בשם ה' ולא בטח: אמר ר' יוחנן בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה [2]מיד הוא כועס שנא' מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה. א"ר חלבו אמר רב הונא [3]כל הקובע (ו) מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב [3]וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם (ז) ואין עמידה אלא תפלה שנאמר [4]ויעמוד פינחס ויפלל: (ח) אמר רבי חלבו אמר רב הונא [5]היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה אמר אביי לא אמרן אלא למיפק אבל למיעל מצוה למרהט שנא' (ט) [5]ונרדפה לדעת את ה' אמר רבי זירא מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא אמינא קא מחליין (י) רבנן שבתא כיון דשמענא להא דרבי תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם [ג]ירוץ אדם [א] לדבר הלכה ואפילו בשבת שנא' [6]אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו' (ד) אנא נמי רהיטנא: אמר ר' זירא אגרא דפרקא רהטא אמר אביי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא אגרא דשמעתא סברא אמר רב פפא אגרא דבי [ד]טמיא שתיקותא אמר מר זוטרא [ה]אגרא דתעניתא צדקתא אמר רב ששת [ה]אגרא דהספדא דלויי אמר רב אשי [ו]אגרא דבי הלולי מילי: אמר רב הונא [ז]כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר [7]סביב רשעים יתהלכון אמר אביי לא אמרן אלא דלא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ההוא גברא דקא [ח]מצלי אחורי בי כנישתא ולא מהדר אפיה לבי כנישתא חלף [ט]אליהו חזייה אידמי ליה כטייעא א"ל כדו בר קיימת קמי מרך שלף ספסרא וקטליה א"ל ההוא מרבנן לרב ביבי בר אביי ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאי [י]כרום זלות לבני אדם אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שנאמר כרום זלות לבני אדם מאי כרום כי אתא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו וכיון שחמה זורחת [ט]מתהפך לכמה גוונין ר' אמי ור' אסי דאמרי תרוייהו כאילו נדון בשני דינים אש ומים שנאמר [8]הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא [כ]לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו [9]ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' [ס]**ענני ה' ענני** לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר **ענני שתרד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם** ר' יוחנן אמר אף בתפלת ערבית שנאמר [10]**תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב** רב נחמן בר יצחק אמר אף תפלת שחרית שנאמר [11]**ה' בקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה**: וא"ר חלבו אמר רב הונא [ס]כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר [12]**קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה** שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר [13]**ויהי ביום השלישי בהיות הבקר** ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר וגו' [14]**ויהי קול השופר וגו' והאלהים יענו בקול.** איני והא כתיב [15]**וכל העם רואים את הקולות אותן קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאילו הקריב תודה** שנאמר [12]**מביאים תודה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר** [12]**כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'**: וא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר [16]**סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו' מאי כי זה כל האדם** [ט]**א"ר אלעזר אמר הקב"ה כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל זה רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו** [י]**ר' שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה ר' שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה**: וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר [17]**בקש שלום ורדפהו ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן שנאמר** [18]**ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם:**

א"ר

מילי. לשמא שמתן בדברים: **לאחורי בית הכנסת.** כל פתחי בתי הכנסת היו במזרח והכי תניא בתוספתא למגילה (פ"ג הי"ד) מעין מקדש ומשכן פניהם למערב ומחוריהם למזרח. והמתפלל לאחורי בית הכנסת ופניו מזרחה נראה ככופר במי שהצבור מתפללין לפניו והלך דרך רוגע ומוקי לה לקמיי (ו) בדלא מהדר אפיה לבי כנישתא: **חלף ההוא טייעא.** סוחר ערבי: **כדו בר.** (מ) כדו שתי בר רשות כי האי דתמרין בסוכה (ד' מה:) הא דעיילי בבר: **כרום זלות.** קדקוד שבראש: **דברים שעומדים ברומו של עולם.** כגון תפלה שעולה למעלה: **יזון מנעלתך תדם לבריות.** הוא זל בעייניהם: **לרחצנו.** להיות עוסק בנו דתמרגמינן כוסקא (שמות כג) כרשיף: **עוכר בחמשה קולות.** מזלזל בחמשה קולות שבירך בהן הקב"ה את ישראל: **לאחן קולות דקודם מתן תורה הוו.** הנך קולות בתרתי היינו הנך דתיירי בהו לעיל וקתמר דנרתין היו ומע"פ שהקול מינו נרתה זה נרתה: **מכיאים תודה בית ה'. כי אשיב את שבות וגו'.** סיפיה דקרא דחמשה קולות לתועיל הוא: **כאילו זה.** שיבנת זה: **גלוח העני.** שלוין"ך בלע"ז: **גזלת העני.** והלא לף גזלת העשיר גזלה היא אלא גזלת העני שאין לו כלום לגזול ממנו אלא שלא להשיב על שלומו: ונעגע

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ואם לדבר מצוה: (ו) שם שנאמר ונדעה נרדפה: (ז) שם מעמיק קס מחללין רבנן: (ח) שם כתיב ישמע כי הוא ישאג ויחרדו בנים מים וגם עמי להיטיבו: (ט) רש"י ד"ה ירא ה' כ"ל ומיכא שם ממק: (י) ד"ה אמר מקום הלן וכו' חסר ומנגע עצמו מלהסכים לביהכ"נ הס"ד: (כ) ד"ה אמרי וכו' מקום לה אביי כ"ל ותוס' למ"ד נמחק:

גליון הש"ס

גמ' מיד הוא כועס כו'. עי' זוהי"ק פרשת תרומה [ד' קל"ג ע"ג] ועי' בתשובת רמב"ם סי' נ': **שם** כל הנהנה מסעודת חתן כו'. מג"א סימן קנ"ו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לדבר הלכה. ג"כ גי' הכי"ף והכ"ם מלוס:

לעזי רש"י

שלוי"ן [שולי"ן]. חבורת אנשים.

מוסף רש"י

יבטח בשם ה'. היה לו לנטוח בי שלפקיע לו לכליו ומזונותיו שלכר מעע בשבילו מלבות (רש"י כת"י). **שלא יאמרו מעשה כשפים הם.** על ידי כשפים הצמיחו שלא הוצמח (לקמן ט:).

רבינו חננאל

במשה רבינו שראה קשר של תפילין ושי' של תפילין, עליה אמר ר' יצחק רמז לזה הדבר מן הכתוב מנין, ואו' ונשבע ה' בימינו. וכנגין הזה חזיון הנבואה, הנביא יושב ער והראה בלבו חזון הנבואה כמו ראיית הישן חלום, ומקרא מלא כתיב אם יהיה נביאיכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. פי' בתמיהה, וכי במראה עין אליו אתודע כאלו בחלום, כן אני מתראה לו ומדבר עמו. ועל אותן התפילין שנראו למשה מתוך הכבוד, חקרו רבותינו ז"ל מה היה כתוב בהן, ומפרשי ומי כעמך ישראל ומי גוי גדול,